

Rondleiding in de Koepelkerk te Bussum op 26 mei 2004

door Harry Klein

Als vervolg op de interessante lezing over de achtergronden van de bouw van de Koepelkerk aan de Brinklaan door Professor Leupen op 23 oktober 2003, organiseert de Historische Kring Bussum op woensdag 26 mei a.s. een rondleiding in die Koepelkerk onder leiding van professor Leupen. Hij begint om 16.00 uur, het duurt ongeveer één uur.

Negentig jaar Openbare Bibliotheek Naarden-Bussum

door Barend Eikelenboom,
directeur Openbare Bibliotheek Naarden-Bussum

Een bibliotheek met twee burgemeesters

Dit artikel begint met de beschrijving van een historisch moment. Dinsdag 27 januari 2004, ongeveer 10:00 uur. Twee burgemeesters lezen gelijktijdig voor in de Openbare Bibliotheek Naarden-Bussum. Peter Rehwinkel in bibliotheekfiliaal Naarden – op dat moment nog net geen burgemeester van Naarden, maar wat zijn vijf dagen op een geschiedenis van circa 32.850 dagen – en Milo Schoenmaker, de Bussumse burgervader, in de centrale bibliotheek in Bussum. Eén bibliotheek met twee burgemeesters.

Peter Rehwinkel leest voor in Filiaal Naarden.

Milo Schoenmaker leest voor in de Centrale Bibliotheek.

Niet helemaal uniek in Nederland maar wel heel bijzonder. Wel uniek is dat de bibliotheek die twee burgemeesters al negentig jaar heeft. Vanaf het begin dus en dat is, gezien de samenwerkingsgeschiedenis tussen de twee gemeenten, niet vanzelfsprekend. Ik heb er geen onderzoek naar gedaan, maar mij zijn geen andere instellingen of organisaties bekend waar Naarden en Bussum structureel gezamenlijk in hebben geïnvesteerd. Het begon in 1914 met f 1000 van Bussum en f 200 van Naarden. Het zal u niet verbazen dat die bedragen nu wat hoger zijn: Bussum € 640.000 en Naarden € 340.000. Gemeenten die zoveel geld over hebben voor een lokale voorziening moeten die voor-

ziening wel erg belangrijk vinden. Dat is ten aanzien van de bibliotheek absoluut het geval. Anders kwamen de twee burgemeesters natuurlijk ook niet voorlezen. Die hebben genoeg andere belangrijke dingen te doen.

De geschiedenis

Wat is dan het belang van de openbare bibliotheek? Voor het beantwoorden van die vraag gaan we in eerste instantie terug naar 8 januari 1892. Toen werd een Openbare Volksleeszaal geopend in Utrecht. Die gebeurtenis is binnen de openbare bibliotheeksector gemarkeerd als het begin van het openbare-bibliotheekwerk in Nederland. In 1992 is, samen met de

koningin, officieel het honderdjarig bestaan van het openbare bibliotheekwerk gevierd.

De doelstelling destijds van deze volksleeszaal was de ontwikkeling van de lagere standen en het behoeden van deze standen voor eenzijdige en verkeerde voorlichting (het socialisme). Bovendien fungeerde de leeszaal als verantwoord alternatief voor kroeg en tapperij. Er werden geen boeken uitgeleend. Lezen moest in de leeszaal zelf gebeuren. Volgens de overlevering werd er echter niet zo bar veel gelezen, althans niet door de groep waarvoor de leeszaal in eerste instantie was bedoeld. De meeste binnenlopende werklui kwamen er niet om te lezen, maar om in het gezellige warme lokaal hun boterham op te eten.

In Bussum en Naarden liggen de wortels van het openbare-bibliotheekwerk in 1911. In hoeverre de initiatiefnemers destijds vanuit dezelfde doelstelling opereerden en Bussum en Naarden wilden behoeden voor de dreiging van de dictatuur van het proletariaat, is mij niet bekend. Ze pakten het wel met grote voortvarendheid aan. Na in eerste instantie het plan te hebben gehad een dubbele villa te huren, waar, na een ingrijpende verbouwing, een openbare leeszaal in gevestigd zou worden, werd vrij snel het idee geboren om een geheel nieuwe leeszaal te bouwen. Architect C.J. Kruisweg maakte deel uit van de groep initiatiefnemers, misschien is dat op deze ontwikkeling van invloed geweest. Naast de 'Vereeniging

Openbare Leeszaal en Bibliotheek te Naarden-Bussum' werd een NV opgericht die aan het werk ging om het kapitaal te generen dat nodig was voor het realiseren van het bibliotheekgebouw. Aan de Generaal de la Reijlaan werd in 1912 een stuk grond van 1900 m² gekocht en op 21 april 1914 werd op nummer 12 de daar gebouwde leeszaal en bibliotheek geopend. Een uniek gebouw, dat nooit verloren mag gaan, want het is het eerste in Nederland als openbare leeszaal en bibliotheek ontworpen en gebouwde gebouw.

De "oude" bibliotheek aan de Generaal de la Reijlaan, Bussum.

Zoals ik hierboven al schreef vonden de gemeenten Naarden en Bussum het belangrijk genoeg om van de aanvang af gemeenschapsgeld voor de exploitatie van de bibliotheek beschikbaar te stellen. Ook provincie en rijk droegen een zeer bescheiden financieel steentje bij. Na enkele jaren was de gemeente Naarden bereid de subsidie met 50% te verhogen als de 'Vereeniging' ook in Naarden een filiaal opende. Dat gebeurde in 1918. In 1919 werd de muziekafdeling aan de leeszaal toegevoegd en weer een jaar later is aan de

Huizerweg in Bussum een uitleenpost ingericht ten behoeve van de bewoners van het arbeiderskwartier, zoals dat in 1920 werd genoemd, die niet in de gelegenheid waren regelmatig de bibliotheek aan de Generaal de la Reijlaan te bezoeken.

Dit betekent dat de huidige spreiding van de bibliotheekvoorziening over drie vestigingen, Bussum-centrum, Bussum-Zuid en Naarden, al 84 jaar van kracht is. In de loop van de jaren hebben zich ook de katholieke bibliotheken, dr. Schaepman in Bussum en St. Vitus in Naarden, bij de openbare leeszaal en bibliotheek aangesloten, met als resultaat de huidige Stichting Openbare Bibliotheek Naarden-Bussum, die vanaf 1979 het bibliotheekwerk onder haar hoede heeft.

Centrale bibliotheek aan het Wilhelminaplantsoen 18 te Bussum.

Het heden

Was negentig jaar geleden de doelstelling van de openbare bibliotheek mogelijk nog enigszins gebaseerd op de angst voor een dreigende revolutie van opgeruid volk, naderhand is de doelstelling in toenemende mate geba-

seerd op een positiever wereldbeeld. Het centrale thema van die doelstelling is vrijheid van informatie als fundamentele basis voor een democratische samenleving. Kun je aan een instelling een groter belang toekennen?

De openbare bibliotheek biedt iedere inwoner van Nederland ten minste toegang tot alle in Nederland aanwezige informatiebronnen, om te voorzien in persoonlijke informatiebehoeften. Door de Bibliotheek Naarden-Bussum is daar de meer specifieke lokale doelstelling aan toegevoegd, dat de bibliotheek het inspirerende centrum wil zijn voor de inwoners van Naarden en Bussum die op zoek zijn naar ont-plooiing en informatie op allerlei gebied, voor recreatieve, culturele of educatieve doeleinden. Ging het in dit verband in het verleden veelal over boeken en lezen, nu gaat het bij ont-plooiing en informatie, naast boeken, ook over media als cd's, cd-roms, dvd's en natuurlijk digitale (computer) informatie, met als hoogtepunt het onmetelijke aanbod via internet. Maar ook mondelinge informatie in de vorm van lezingen, workshops en cursussen rekent de openbare bibliotheek tot haar terrein en informatie in de vorm van tentoonstellingen en exposities. De bibliotheek heeft niet de pretentie dat allemaal zelf te kunnen, maar wel de ambitie om door samenwerking met en ondersteuning van andere instellingen en organisaties de burgers van Naarden en Bussum dit informatieve aanbod te garanderen.

Filiaal Naarden aan de Van Limburg Stirumlaan 2 te Naarden.

De toekomst

In het Ondernemingsplan 2005 – 2008, dat de bibliotheek in april aan de gemeentebesturen van Naarden en Bussum presenteert, is samenwerking het centrale thema. Samenwerking met het onderwijs, waarbij het basis-onderwijs misschien wel de belangrijkste partner is, maar ook bijvoorbeeld met de Volksuniversiteit Naarden-Bussum, waarmee de bibliotheek plannen ontwikkelt om mogelijk gezamenlijk vanuit de centrale bibliotheek aan het Wilhelminaplantsoen diensten aan te bieden. Zowel cursussen, workshops en lezingen bezoeken als boeken, cd's en dvd's lenen. Alles in één gebouw, met bovendien een kranten- en tijdschriftenaanbod van enkele honderden titels en vele computers met alle informatie uit de hele wereld beschikbaar. Met bibliotheek-medewerkers die de weg naar de juiste informatie kunnen wijzen. Logisch dat de gemeenten Naarden en Bussum daar zo ruimschoots in investeren. Daarmee bied je je burgers een fantastische voorziening aan! Bovendien

maakt van de inwoners van Naarden en Bussum ruim de helft gebruik van de bibliotheek. Dus ook vanuit die optiek is het goed besteed gemeenschapsgeld. En dan natuurlijk de kinderen. Jonge, toekomstgerichte burgemeesters, die in de bibliotheek voorlezen aan kinderen. Een betere investering in de toekomst is nauwelijks mogelijk. Een belangrijkere plek kan de bibliotheek nauwelijks zijn. De bibliotheek wil aan kinderen vrije toegang blijven bieden tot alle informatie die zij wensen en zal zich vanuit die visie altijd sterk blijven maken voor het gratis lidmaatschap voor kinderen. Vanuit diezelfde visie zal de bibliotheek met een nieuw jeugdfiliaal deelnemen aan het Brede Schoolproject dat in Bussum-Zuid zal plaatsvinden. Een ander onderdeel van de toekomst van de bibliotheek is de website **www.bibliotheeknaardenbussum.nl**, die de bibliotheek sinds 2000 exploiteert. De lokale bibliotheek Naarden-Bussum als onderdeel van het World Wide Web. Als zodanig presenteert de bibliotheek zich ook op het internet. Het enige waarmee de bibliotheek zich op internet kan onderscheiden is het lokale karakter van de informatie. Het is u ongetwijfeld bekend dat de bibliotheek ruim 2000 foto's van historisch Bussum uit de collectie van Martin Heyne op de website aanbiedt.

Filiaal Uit-Wijk aan de Ceintuurbaan 47 A. te Bussum.

Regionale samenwerking

Door structurele samenwerking van de twee gemeenten hebben Naarden en Bussum een bibliotheekvoorziening van stedelijk niveau gecreëerd, die ze afzonderlijk nooit hadden kunnen realiseren. In dit verband is in het Ondernemingsplan van de bibliotheek ook sprake van samenwerking tussen bibliotheken op regionaal niveau.

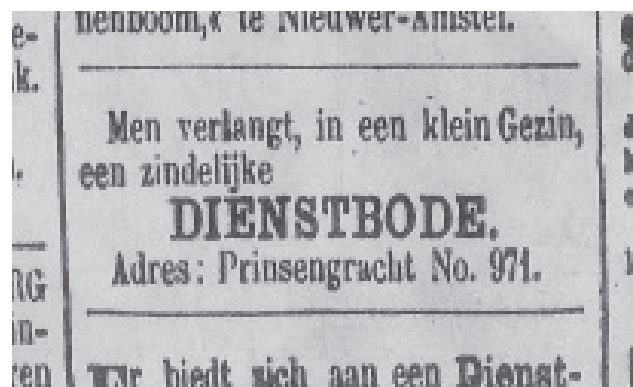
Als Naarden en Bussum gezamenlijk iets kunnen realiseren dat uitstijgt boven hun eigen lokale vermogen, dan moeten er op regionale schaal toch ook mooie dingen mogelijk zijn. Zeker in het virtuele tijdperk, waarin een groot deel van het informatieaanbod zich heeft losgemaakt van (openings)tijd en plaats. Dat betekent dat er grote kansen liggen in dit samenwerkingsverband, zolang maar de basisgedachte blijft dat de openbare bibliotheek een lokale voorziening is, in ons geval in de eerste plaats voor de inwoners van Bussum en Naarden. In dit kader is het motto zo groot als nodig en zo klein als mogelijk optimaal van kracht.

En met dat motto zet de Openbare Bibliotheek Naarden-Bussum haar eigen dynamische toekomst voort, in de hoop in 2014 ook van haar honderdjarige bestaan aan u verslag te mogen doen.

Een werkljst voor twee dienstboden

door Nel Krijnen-van Gog

Wie heeft er in zijn familie geen oma of overgrootmoeder die vroeger dienstbode of dienstmeisje is geweest. In hun eigen woonplaats, of de omgeving daarvan, was vaak geen werk voor de meisjes uit grote gezinnen te vinden. Daarom gingen zij vaak naar de grote stad, of kwamen naar het Gooi met zijn dorpen met grote villa-wijken, om daar als dienstmeisje of dienstbode voor dag en nacht te gaan werken.

advertentie uit 1886